

Encyklopedia Solidarności

<https://encysol.pl/es/encyklopedia/hasla-rzeczowe/14124,Parafia-sw-Brygidy-w-Gdansku.html>
2023-05-29, 07:49

Parafia św. Brygidy w Gdańsku

Parafia św. Brygidy w Gdańsku; zgromadzenie brygidek w Gdańsku zostało zatwierdzone w 1394 w zw. z rozwojem kultu św. Brygidy Szwedzkiej, bezpośrednio po nawiązaniu kontaktu z macierzystym klasztorem w Vadstena. Od 1400 w sąsiedztwie mieszkali również brygidianie. Budowa kościoła (konsekrowanego w 1397) z klasztorem, usytuowanych w pobliżu wcześniejszej gotyckiej kaplicy św. Marii Magdaleny, ciągnęła się do XVII w. W 1817 klasztor uległ sekularyzacji, budynki klasztorne 1849–1851 rozebrano, kościół stał się od 1840 kościołem parafialnym.

Zniszczony w 1945, został przekazany Kościołowi dopiero w 1970. 1972–1974 przywrócono jego zabytkowy wygląd. W trakcie odbudowy nie korzystano z państwowych środków. W 1983 kościół ponownie konsekrowano. Od 1992 posiada tytuł bazyliki mniejszej.

Proboszczem parafii był od 1970 [ks. Henryk Jankowski](#), który nadał jej charakter ośrodka duszpasterskiego gdańskich stoczniowców.

15 XII 1975 jako jedyny w diecezji gdańskiej zorganizował nabożeństwo w intencji ofiar Grudnia '70 i od tego czasu odprawiał co roku msze w tej intencji. 17 i 31 VIII 1980, w czasie strajku, ks. H. Jankowski odprawił na terenie Stoczni Gdańskiej im. Lenina przy bramie nr 2 mszę św. dla strajkujących robotników. Po opublikowaniu fragmentów kazania prymasa Stefana Wyszyńskiego z 28 VIII 1980 proboszcz 2-krotnie spotkał się z prymasem, pełniąc rolę pośrednika między nim a strajkującymi. Oprócz opieki duszpasterskiej na terenie parafii zorganizowano pomoc strajkującym w formie zbiórki żywności.

W III 1981 ks. H. Jankowski z racji bliskich związków z „S” (dekretem prymasa Stefana Wyszyńskiego z 6 IV 1981 pełnił

oficjalnie funkcję kapelana „S”) i jej przywódcą po raz kolejny odegrał rolę pośrednika między prymasem S. Wyszyńskim a Lechem Wałęsą, którego prymas prosił o odwołanie decyzji o strajku generalnym. Ks. H. Jankowski pośredniczył również w kontaktach przedstawicieli władz i prymasa Józefa Glempa z L. Wałęsą, które zaowocowały 4 XI 1981 spotkaniem J. Glempa, L. Wałęsy i gen. Wojciecha Jaruzelskiego.

Po 13 XII 1981 ks. H. Jankowski był bliskim doradcą i powiernikiem L. Wałęsy oraz duchowym orędownikiem robotników z „S”. W każdą niedzielę o 11.00 odprawiana przez ks. H. Jankowskiego uroczysta suma gromadziła kilka tys. wiernych, zwolenników „S”. *Wpajanie wierności najwyższym wartościom, szczególnie ludziom młodym, robotnikom i studentom, uodparnianie ich na nieustającą i ogłupiającą propagandę, fałszującą historię ich ojczyzny, walka ze złem i przemocą [...] – oto istota wystąpień [...] księdza Jankowskiego [Jerzy Zaleski].* W kościele, w miejscu przechowywania krzyży strajkowych, została urządzona nieoficjalna kaplica „S” (tzw. kącik

„S”), w której organizowano okolicznościowe ekspozycje i gromadzono rozmaite pamiątki, emblematy, ulotki, zw. z kontestowaniem stanu wojennego. Jednoznaczną wymowę miał również coroczny wystrój szopek bożonarodzeniowych i grobu wielkanocnego.

Po wyjściu L. Wałęsy z internowania plebania kościoła św. Brygidy była miejscem jego spotkań z licznymi gośćmi zagranicznymi, m.in. sekretarzem ambasady USA (I 1983), Zbigniewem Brzezińskim, Joan Baez (16 IX 1985), Margaret Thatcher (4 XI 1988), Barbarą Piasecką-Johnson. 5 X 1983 L. Wałęsa po otrzymaniu informacji o przyznaniu mu Pokojowej Nagrody Nobla zorganizował na terenie parafii konferencję prasową, a 9 XII 1983 słuchał relacji radiowej z uroczystości. 30 XII 1988 do kościoła św. Brygidy został przewieziony (samochodem L. Wałęsy) Adam Hodysz po wyjściu z więzienia w Koszalinie.

1982–1988 kościół św. Brygidy pełnił dla zwolenników „S” funkcję centralnego miejsca zgromadzeń o charakterze religijnym, stricte politycznym, patriotycznym, zwykle z L.

Wałęsą. Odprawiano msze m.in. z okazji urodzin L. Wałęsy z udziałem kilku tys. wiernych (np. w 1982, także w intencji aresztowanych i internowanych, 1983, 1987); po mszach rocznicowych lub w intencji „S” formowały się kilkutysięczne pochody lub demonstracje, najczęściej rozpraszane przez ZOMO: 30 I 1982 (starcia uliczne), 16 XII 1982 (ok. 1 tys. uczestników); 13 III

1983, 1 V 1983 (kilkanaście tys. uczestników, starcia uliczne), 3 V 1983 (ok. 10 tys. uczestników, L. Wałęsa poprowadził procesję, która przerodziła się w demonstrację, rozproszoną pod Pomnikiem Poległych Stoczniovców), 14 VIII 1983, 31 VIII 1983 (ZOMO zaatakowały wychodzących z kościoła po wieczornej mszy św.), 11 XI 1983, 16 XII 1983 (zatrzymano 96 uczestników demonstracji), 25 XII 1983 (po pasterce, kilka tys. uczestników); 3 V 1984, 16 XII 1984; 14 VIII 1985 (ok. 1 tys. uczestników), 30–31 VIII 1985 (poświęcono tablicę upamiętniającą Józefa Piłsudskiego), 13 X 1985 (demonstracja zorganizowana przez RSA); 20 IV 1986 (przed pomnikiem Jana Pawła II zebrało się ok. 800 osób, które rozeszły się na wezwanie ks. H. Jankowskiego), 14 IX 1986 (po uwolnieniu więźniów politycznych, ok. 4 tys. uczestników mszy, na placu krótkie przemówienia do 1,5 tys. zgromadzonych wygłosili: L. Wałęsa, Bogdan Borusewicz i ks. H. Jankowski), 28 IX 1986 (ok. 1 tys. uczestników, przemawiali: ks. H. Jankowski, Jacek Kuroń, Grzegorz Palka, Bogdan Lis i L. Wałęsa), 14 XII 1986 (ok. 4 tys. uczestników mszy, pod pomnikiem Jana Pawła II demonstrowało ok. 500 osób); 31 VIII 1987 (na wiecu przed plebanią przemawiali: L. Wałęsa, Adam Michnik i Anna Walentynowicz), 13 XII 1987 (ok. 1 tys. uczestników, przemawiali L. Wałęsa, B. Lis, zebrano 1216 podpisów pod petycją o uwolnienie więźniów politycznych), 16 XII 1987 (wiec firmowany przez Federację Młodzieży Walczącej rozszedł się po wezwaniu ks. H. Jankowskiego, kilkanaście osób zatrzymano), 18 XII 1987 (ok. 2 tys. uczestników mszy, ok. 200 osób demonstrantów w okolicy plebanii). 27 III 1983 w Niedzielę Palmową ks. H. Jankowski celebrował mszę św. w intencji aresztowanych i skazanych, odczytał listę 198 skazanych w Regionie Gdańskim, w procesji

L. Wałęsa z Alojzym Szablewskim nieśli 2 drewniane krzyże

wykonane przez internowanych, które późn. zniszczyli tzw. nieznani sprawcy. 15 XI 1983 spośród tłumu parafian odprowadzających ks. H. Jankowskiego na przesłuchania w Prokuraturze Wojewódzkiej funkcjonariusze MO zatrzymali 44 osoby, które zwolniono po przeprowadzeniu rozmów ostrzegawczych (10 VIII 1983 postępowanie wobec ks. H. Jankowskiego umorzono na mocy amnestii).

Kościół św. Brygidy odegrał ważną rolę podczas strajków w V i VIII 1988. 10 V 1988 po zakończeniu strajku 900-osobowy pochód przemaszerował w kierunku kościoła, gdzie został powitany przez gdańszczan z bp. T. Gocłowskim na czele; 26 V 1988 na terenie parafii odbyły się wybory do Komitetu Założycielskiego „S” SG Wydz. K-3 z udziałem 70 delegatów, nast. Wydziałów K-1 i C-2. 21 VIII 1988 po mszy św. odbył się wiec, na którym przemawiał L. Wałęsa, zapowiadając zorganizowanie strajku; 22 VIII 1988, po rozpoczęciu strajku w stoczniach, na plebanii działała Gdańska Agencja Informacyjna oraz punkt pomocy dla strajkujących; 24 VIII 1988 odbyła się konferencja prasowa z udziałem Tadeusza Mazowieckiego, A. Michnika i Piotra Nowiny-Konopki. 27 VIII 1988, po opuszczeniu SG, L. Wałęsa spotkał się na plebanii z bp. T. Gocłowskim, A. Michnikiem i T. Mazowieckim; 28 VIII 1988 odprawiono mszę św. z udziałem ok. 10 tys. osób, po której zorganizowano wiec, przemawiali: ks. H. Jankowski, Ryszard Wyszomirski, Kazimierz Świtoń, Piotr Baumgart, Alina Pieńkowska, A. Michnik i T. Mazowiecki, nast. ok. 3 tys. osób bezskutecznie usiłowało przedostać się pod SG, pokonując blokadę ZOMO. 30 VIII 1988 na konferencji prasowej T. Mazowiecki poinformował o rozpoczęciu rozmów L. Wałęsy z gen. Czesławem Kiszczakiem. 1 IX 1988, po zakończeniu strajku, pochód 10 tys. osób przemaszerował do kościoła, gdzie bp T. Gocłowski koncelebrował mszę św. 2 X 1988, po mszy św. z okazji urodzin L. Wałęsy (ok. 3 tys. osób), na wiecu przemawiał L. Wałęsa oraz ks. H. Jankowski, demonstracja ok. 1 tys. osób została rozproszona przez ZOMO. 11 XII 1988 po mszy św. wybuchły zamieszki, m.in. obrzucono kamieniami komisariat MO. 16 XII 1988, po mszy św. z udziałem ok. 2 tys. osób, demonstracja z udziałem 700 osób została rozproszona przez ZOMO. 18 XII 1988, po mszy św. z udziałem 3 tys. wiernych, ZOMO rozproszyły ok. 500-

osobową demonstrację.

Już w pierwszych dniach po 13 XII 1981 na terenie parafii został zorganizowany (na wniosek bp. Lecha Karczmarskiego) największy na Pomorzu ośrodek prowadzący akcję charytatywną (działający w ramach Prymasowskiego Komitetu Pomocy Osobom Pozbawionym Pracy i ich Rodzinom). Szczególnie aktywną działalność w Komitecie prowadzili: Stefan Gomowski, P. Nowina-Konopka i Władysław Dobrowolski. Komitet koordynował działalność charytatywną w parafiach znajdujących się na terenie Regionu Gdańsk „S”. W ramach struktur Komitetu zajmowano się udzielaniem pomocy finansowej (Anna Kowalczyk), porad prawnych (Leszek Lackorzyński), pomocy medycznej (Joanna Penson) i pośrednictwem pracy (Konrad Musidłowski), dystrybucją transportów z darami zajmowali się działacze „S” z Politechniki Gdańskiej (m.in. Tadeusz Sukowski); latem organizowano kolonie dla dzieci. Ośrodek nie ograniczał się do udzielania pomocy represjonowanym: powstał punkt farmaceutyczny (Maria Wyszomirska), punkt wydawania odzieży używanej (Zdzisław Złotkowski), w miarę potrzeb tworzone tzw. łańcuch ludzi dobrej woli, dzięki któremu możliwe było np. opłacanie operacji polskich dzieci na Zachodzie.

W kościele odbywały się cykle wykładów (np. w VIII 1987: Ryszard Bugaj, Bronisław Geremek, J. Zaleski, doc. Jan Strzelecki, prof. Andrzej Stelmachowski), koncerty (np. J. Baez, 17 IX 1985).

Pomieszczenia plebanii (i kościoła) były wykorzystywane do spotkań m.in. MKO „S” w 1988, intelektualistów i działaczy związkowych zaproszonych przez L. Wałęsę (11 IX 1988), Krajowej Komisji Wykonawczej „S” (7 I 1989). Aktywną działalność prowadziło 1984–1988 Bractwo Oblatów św. Brygidy, kierowane przez Adama Drąga, Andrzeja Adamczyka i Romana Wyzłica, działacze „S” ze Stoczni Północnej. W 1989 w zw. z ponowną legalizacją „S” misja kościoła św. Brygidy wiodącego w skali Pomorza ośrodka, skupiającego niezależne inicjatywy społeczne, została wypełniona. W nowej rzeczywistości działalność ks. (od 1990 prałata) H. Jankowskiego zaczęła wzbudzać wiele

kontrowersji, zarzucano mu m. in. szerzenie antysemityzmu. Najpierw w 1997 abp Tadeusz Gocłowski zakazał mu głoszenia kazań przez rok, a następnie dekretem z 17 XI 2004 odwołał go z funkcji proboszcza. Choć formalnie ks. H. Jankowski, ze względu na brak stanowiska Stolicy Apostolskiej w tej sprawie, nie przestał piastować stanowiska proboszcza, to jednak 31 VIII 2009 podczas uroczystej mszy św. z okazji 29 rocznicy porozumień sierpniowych, ogłosił decyzję o przejściu na emeryturę a zarazem zrzeczeniu się probostwa.

Wojciech Turek

[Gdansk, Region Gdańsk](#)

[Poprzedni](#)
[Następny](#)

[Zgłoś błąd lub potrzebę uzupełnienia](#)